

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA

AZ ENSZ ÁLTAL AKKREDITÁLT NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNY
NAIH nyilvántartási szám: 40689

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-2419/2020. számú ügyben
a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön
látogatásával összefüggésben

*Előadók: dr. Izsó Krisztina
dr. Sárközy István*

Érintett szervek:

Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön

2020.

**Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
Jelentése
az AJB-2419/2020. számú ügyben**

Előadó: dr. Izsó Krisztina

Összefoglaló

A nemzeti megelőző mechanizmus feladatkörében eljáró alapvető jogok biztosa és két munkatársa 2020. április 15-én a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtönbe (a továbbiakban: Intézet) látogattak. Az alapvető jogok biztosa a 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelettel kihirdetett veszélyhelyzetre tekintettel a látogatását előre bejelentette. A látogatás célja az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány (a továbbiakban: járvány) megelőzése, illetve következményeinek elhárítása érdekében tett intézkedések ellenőrzése, valamint annak vizsgálata volt, hogy a fogvatartottak mindennapi életét a veszélyhelyzet miatt elrendelt korlátozások hogyan érintették. A látogatócsoport tagjai megfelelő védőfelszerelésben megtekintették az Intézet zárkarészlegét, a munkahelyeket, és interjúkat készítettek a személyi állomány két tagjával, az ápolóval, és tíz fogvatartottal.

A látogatócsoport – rövid idő alatt kialakult – benyomása alapján a fogvatartottak a veszélyhelyzetre tekintettel elrendelt korlátozásokat elfogadták és az ezek kompenzálására szolgáló intézkedéseket örömmel vették. A fogvatartottak a látogatási tilalom kompenzálására szolgáló, meghosszabbított időtartamú telefonálási lehetőséggel éltek, és többnyire az internetes kommunikációs csatornát is használták. Mindezekon túlmenően, a családtagokkal történő levelezések is folytatódtak, és a meghallgatott fogvatartottak többsége webshopból rendelt csomagot is rendszeresen kapott a hozzátartozóitól.

Az Intézet intézkedési tervet dolgozott ki annak érdekében, hogy a fogvatartottakat és a dolgozókat a vírusfertőzéstől megvédje. A vizsgálat tapasztalatai azt mutatták, hogy betartották ezeket az intézkedéseket. A látogatás időpontjában egyetlen koronavírussal fertőzött fogvatartott sem volt az Intézetben és a tünetek a személyzet tagjainál sem jelentkeztek.

1. Az eljárás megindulása

A 2011. évi CXLI. törvénnyel kihirdetett, kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) 1. cikke értelmében, annak „*célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól*”.

A Jegyzőkönyv 3. cikke szerint – az 1. cikkben megfogalmazott cél megvalósítása érdekében – valamennyi „*résztes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (a továbbiakban: nemzeti megelőző mechanizmus vagy NMM) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében*”.

Magyarországon 2015. január 1-jétől nemzeti megelőző mechanizmusként az alapvető jogok biztosa jár el, aki az említett feladatainak teljesítése során a fogvatartási helyeken a

szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és alapvető joggal összefüggő visszáság hiányában is rendszeresen vizsgálja.¹

A Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőző Albizottság (Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment – továbbiakban: SPT) által 2020. április 7-én elfogadott CAT/OP/10 számú Tanács² (a továbbiakban: Tanács) rámutat arra, hogy a kínzás, és a kegyetlen, embertelen, vagy megalázó bánásmód és büntetések tilalmát kivételes körülmények fennállása esetén és veszélyhelyzet során is biztosítani kell.³ A Tanács szerint az egyes országokban működő nemzeti megelőző mechanizmusok maguk dönthetnek a járványhelyzetben az általuk legmegfelelőbbnek tartott intézkedésekről.⁴ A Tanács értelmében a nemzeti megelőző mechanizmusoknak a koronavírus-járvány során a társadalmi érintkezésekre vonatkozó korlátozások figyelembevételével kell gyakorolniuk a mandátumukat.⁵

A Jegyzőkönyv 20. cikk e) pontja szerint a nemzeti megelőző mechanizmus feladatai teljesítése érdekében a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket szabadon kiválaszthatja. A nemzeti megelőző mechanizmus látogatást tett a Sátoraljaújhegyi Fegyház és Börtönben (a továbbiakban: Intézet).

A veszélyhelyzetre tekintettel a mostani látogatás a 2016. évi látogatásról szóló jelentés ajánlásainak megvalósulását nem vizsgálta.⁶

1.1 A látogatás helyszínének kiválasztása

A koronavírus-járvány okozta megváltozott helyzetben a nemzeti megelőző mechanizmus (továbbiakban: NMM) a fogvatartási helyek eddigi szempontok szerinti vizsgálatán túl feladatának tekintette annak ellenőrzését, hogy a járvány terjedésének megelőzése érdekében alkalmazott intézkedések mennyiben érintették a fogvatartottak alapvető jogait. Az NMM vizsgálatának további szempontja volt, hogy az Intézet hogyan biztosítja a vírusfertőzés megelőzésének, illetve az esetleges fertőzés terjedése megakadályozásának feltételeit. Az Egészségügyi Világszervezet 2020. március 15-én kiadott, a COVID-19 börtönökben és más fogvatartási helyeken történő megelőzésére és kezelésére vonatkozó időközi ajánlása szerint a fogvatartottak szoros közelsége miatt a börtönök a fertőzés kiindulópontjai lehetnek, és emiatt a börtönökben élő személyek egészségének fenntartása a közegészségügy szempontjából is kiemelt érdek.⁷

Miután a koronavírus-járvány terjedése szempontjából az egymás szoros közelségében élő, szabadságuktól megfosztott személyek különösen veszélyeztetettek, az NMM a látogatási hely kijelölésekor nagyszámú fogvatartott elhelyezésére szolgáló intézet kiválasztására törekedett.

A látogatás a veszélyhelyzetből fakadó felkészülés biztosítása, valamint a fogvatartottak és a látogatócsoport tagjainak a vírusfertőzéssel szembeni védelme érdekében előre bejelentett módon

¹ Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 39/A. § és 39/B. § (1) bekezdés

² <https://undocs.org/CAT/OP/10>

³ CAT/OP/10 Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (7 April 2020) (a továbbiakban: Advice of the SPT)

<https://undocs.org/CAT/OP/10>

I/5. pont

⁴ Advice of the SPT I/6. pont

⁵ Advice of the SPT IV/11. pont

⁶ Ld. a 2016. évi látogatásról szóló AJB-679/2017. számú jelentést

⁷ Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention, Interim Guidance of the World Health Organization, 15 March 2020 (Introduction)

http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0019/434026/Preparedness-prevention-and-control-of-COVID-19-in-prisons.pdf?ua=1

történt. A Tanácsban rögzített 'do no harm' elvnek⁸ megfelelően a látogató csoport tagjai a megfelelő védőfelszerelésben léptek be az Intézetbe.

1.2 A vizsgálat szempontjai

A veszélyhelyzetre tekintettel a látogatás a fogvatartás körülményeit a következő szempontok szerint vizsgálta:

- a befogadás folyamata, különös tekintettel az egészségügyi vizsgálatra;
- a fogvatartottak egészségügyi problémájukat hogyan tudják jelezni;
- milyen ellátást kapnak a fogvatartottak egészségügyi probléma esetén;
- történt-e bármilyen okból elkülönítés az elmúlt időszakban;
- milyen védőeszközöket biztosítanak a fogvatartottak számára;
- a látogatási tilalom időszakában a fogvatartottak hogyan tudnak kapcsolatot tartani a hozzátartozóikkal (telefon, Skype, csomagküldemények, levelezés);
- hogyan érintette a járványhelyzet az oktatásban és munkáltatásban történő részvételt;
- milyen napi elfoglaltságai vannak a fogvatartottaknak;
- mennyi időt töltenek a fogvatartottak a szabad levegőn;
- elérhető-e a pszichológus a fogvatartottak számára, és tud-e segítséget nyújtani;
- kaptak-e a fogvatartottak és hozzátartozóik tájékoztatást a járványügyi intézkedésekkel összefüggő korlátozásokról;
- járványügyi szempontból biztonságban érzik-e magukat a fogvatartottak.

1.3 A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikk 1. pontjának értelmében az államnak a nemzeti megelőző mechanizmus látogatásait bármely, a joghatósága és ellenőrzése alatt álló helyen lehetővé kell tennie, ahol embereket valamely hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával a személyes szabadságuktól megfosztják vagy megfoszthatják. A 4. cikk 2. pontja szerint szabadságelvonás mindennemű fogva tartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú, őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el.

1.4 Az érintett alapvető jogok

- *Az élethez és az emberi méltósághoz való jog:* Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg. [Alaptörvény II. cikk]
- *A kínzás és az embertelen, megalázó bánásmód tilalma:* Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani. [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés]
- *A személyes szabadság és biztonság:* Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. [Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdés]
- *A magánélet tiszteletben tartásához fűződő jog:* Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés]

⁸ Advice of the SPT I/4. pont

- *Művelődéshez való jog:* Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. [Alaptörvény I. cikk (1) bekezdés]
- *Munkához való jog:* Magyarország törekszik megteremteni annak feltételeit, hogy minden munkaképes ember, aki dolgozni akar, dolgozhasson. [Alaptörvény XII. cikk (2) bekezdés]
- *Tulajdonhoz való jog:* Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár. [Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdés]
- *Egészséges munkafeltételekhez való jog:* Minden munkavállalónak joga van az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteletben tartó munkafeltételekhez. [Alaptörvény XVII. cikk (3) bekezdés]
- *Egészséghez fűződő jog:* Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. [Alaptörvény XX. cikk]
- *Panasztétel joga:* Mindenkinek joga van ahhoz, hogy egyedül vagy másokkal együtt, írásban kérelemmel, panasszal vagy javaslattal forduljon bármely közhatalmat gyakorló szervhez. [Alaptörvény XXV. cikk]

1.5 Az alkalmazott jogszabályok, állásfoglalások, iránymutatások

- Magyarország Alaptörvénye;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1988. évi 3. törvényerejű rendelet (UNCAT);
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni Egyezmény Fakultatív Jegyzőkönyvének kihirdetéséről szóló 2011. évi CXLIII. törvény (Jegyzőkönyv);
- az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.);
- a veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról szóló 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet (a továbbiakban: a veszélyhelyzettel összefüggő szabályokról szóló kormányrendelet);
- Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (adopted on 25th March 2020).

1.6 A látogatás módszere

A nemzeti megelőző mechanizmus alapvető feladata, hogy a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából a Jegyzőkönyv 4. cikke szerinti fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot vizsgálja.

A nemzeti megelőző mechanizmus feladatainak teljesítése körében személyesen és munkatársai útján is eljárhat. A látogatócsoport tagjai megtekintették az Intézet zárkarészlegét, a személyzet tagjaival és a fogvatartottakkal interjúkat készítettek. A személyes meghallgatások előzetesen kidolgozott, iránymutatásként szolgáló kérdéssor alapján valósultak meg. A látogatás során a személyzet három tagjával és tíz fogvatartottal készült interjú (az egyéni interjúk mellett csoportos interjúk is készültek).

A látogatócsoport tagjai a „do no harm” elvet⁹ tiszteletben tartva, a veszélyhelyzet okozta szükségszerű korlátozásokra¹⁰ figyelemmel, a látogatás során védőfelszerelést viseltek, továbbá a személyes meghallgatások során megfelelő távolságot tartottak.

⁹ Tanács I/4. pont

¹⁰ Tanács I/7. pont

A látogatás vezetője: Dr. Kozma Ákos, az alapvető jogok biztosa

A látogatás résztvevői: Dr. Izsó Krisztina, jogász
Dr. Sárközy István, jogász

A látogatás időpontja: 2020. április 15.

1.7 Szankció tilalma

A Jegyzőkönyv 21. cikke értelmében semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti.

2. Tényállás és megállapítások

2.1 Alapadatok

2.1.1 Személyzet

Az Intézetben a látogatás napján 171 személy dolgozott. A vezetői törzs (parancsnok, parancsnok-helyettes, gazdasági vezető) munkáját közvetlenül kilenc személy segítette. A személyügyi- és szociális osztályon négyen, a biztonsági osztályon 45-en, a büntetés-végrehajtási osztályon 61-en, a gazdasági osztályon 31-en, az informatikai osztályon öten dolgoztak. Az egészségügyi osztályon egy főosztályvezető mellett egy (foglalkoztatási) főelőadó, hat szakápoló, és egy szakasszisztens látták el a feladatokat. A személyzet négy tagja részmunkaidőben dolgozott.

2.1.2 Fogvatartottak

Az Intézetben a látogatás napján nyilvántartott fogvatartotti létszám 429 volt. Közülük 425 fogvatartott tartózkodott az Intézetben. Az ideiglenesen távollévők közül két személy reintegrációs őrizetben, két személy más intézetben volt megőrzésen. Az Intézet telítettsége 146% volt.

A fogvatartottak közül egy személy a gyógyító-nevelő részlegen, két személy a drogprevenációs részlegen, két személy a pszicho-szociális részlegen, hét személy a hosszúidős részlegen, további két személy pedig az átmeneti részlegen tartózkodott. A látogatás napján 130 fogvatartott nem végzett munkát.

2.2 Befogadás

A befogadás az Intézet H épületében lévő családi beszélő helyiségben történt. A befogadandó fogvatartott és az őt kísérő rendőrök az épület külön bejáratán át érkeztek. A befogadásra váró fogvatartottat kikérdezték arról, hogy járt-e külföldön, van-e koronavírus fertőzéssel érintett rokona, észlelt-e bármilyen tünetet. Az újonnan érkező fogvatartotton koronavírus tesztet nem végeztek, azonban a testhőmérsékletét megmérték. Az előzetes vizsgálat után történt az orvosi vizsgálat. A fogvatartotti befogadási eljárásban résztvevő személyzet számára a szájmazsk és a gumikesztyű viselése kötelező.

Felhívásra jelentkező, fertőzés gyanúját mutató fogvatartott befogadását meg kell tagadni, és erről a felhívást kibocsátó szervet értesíteni kell. Elővezetett személy esetében a Központi Szállítási és Nyilvántartási Főosztállyal és az Egészségügyi Főosztállyal történő egyeztetést követően, a szájmascskot viselő fogvatartottat el kell különíteni.

A veszélyhelyzet életbelépése óta külső befogadás nem történt, az említett időszakban kizárólag más intézetekből érkeztek fogvatartottak. Az utolsó fogvatartotti befogadás 2020. április 9-én történt. A két újonnan érkezett fogvatartottat az egészségügyi részlegen egy-egy egyszemélyes, illetve kétszemélyes zárkában helyezték el. A fogvatartottak meleg vizes zuhanyozást követően kapták meg a formaruhát. Ha új fogvatartott érkezik (72 órán belül), őt együtt helyezhetik el valamelyik korábban elkülönített fogvatartottal, de ebben az esetben a korábban itt elhelyezett fogvatartott elkülönítésének ideje meghosszabbodik.

Az egyik, két hete az Intézetben tartózkodó, az egészségügyi részlegen – jelenleg nem erre a funkcióra használt egyszemélyes betegszobában – tartózkodó fogvatartott úgy nyilatkozott, hogy egészségügyi problémája nem merült fel, koronavírus-fertőzés tüneteit nem észlelte. Orvos megvizsgálta, a tüdejét meghallgatta. A testhőmérsékletét a felügyelő minden nap megméri. A szobában volt meleg vizes zuhanyzó és WC.

A látogatócsoport a befogadási eljárással kapcsolatban alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tapasztalt.

2.3 Egészségügy, higiénia

Az Intézetben rendelő orvos a fogvatartottak számára a hét minden napján elérhető. A fogorvos is naponta rendel, de a járványhelyzet miatt csak a sürgős eseteket látja el. Az Intézetben hetente egy alkalommal rendel a munkaügyi alkalmasságot vizsgáló orvos, és a pszichiáter. Az ápolói jelenlét napi 24 órában biztosított a hét minden napján.

A fogvatartottak egy ún. „orvosi füzetben” jelentkezhetnek orvosi vizsgálatra. Ezeket a füzeteket vasárnaponként beszedik, és biztosítják az érintett fogvatartott számára az orvosi konzultációt. Kontrollvizsgálatok általában csütörtökön vannak, gyógyszerosztás naponta kétszer történik. Egy rendszeresen gyógyszert szedő fogvatartott megerősítette, hogy a gyógyszerét minden nap megkapja.

Az ápolónő elmondása szerint a koronavírusra utaló tüneteket a fogvatartottaknak azonnal jelezniük kell, de ilyen panaszokkal még senki sem jelentkezett. A koronavírus-fertőzésre utaló tüneteket jelző fogvatartottat elkülönítenék és elvégeznék rajta a tesztet. Igazolt fertőzés esetén értesíteniük kell a Nemzeti Népegészségügyi Központot és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságát. A fogvatartottak körében megfázás és hőemelkedés előfordult időnként, egyéb megbetegedés nem volt jellemző. Az egyik fogvatartott elmondása szerint a látogatást megelőzően be volt gyulladva az egyik füle, az orvos a vizsgálat során írt fel számára antibiotikumot és fülcseppet. Az orvos a panasa megszűnését követően, egy újabb kontrollvizsgálatot végzett.

A veszélyhelyzet miatt a fogvatartottak kórházi ellátására csak kiemelten indokolt, súlyos esetben kerül sor. Az egyik, verekedésből eredő végtagsérüléses fogvatartottat látogatást megelőző héten a kórház sebészeti osztályán nem fogadták, így az Intézet orvosa végezte el a kontrollvizsgálatot. Az ápolónő megítélése szerint valóban súlyos, szakorvosi ellátást igénylő sérülés esetén a kórház nem utasítaná vissza az ellátást.

A fogvatartott kórházi vizsgálatának visszautasítása az EMMI Egészségügyi Szakmai Kollégiumnak a COVID-19 eljárásrendjében¹¹ megfogalmazott korlátozásokon

¹¹ Az EMMI Egészségügyi Szakmai Kollégium Traumatológia és kézsebészet Tagozat ajánlása a COVID-19 ellátásrenddel kapcsolatban

alapult. Alapvető joggal összefüggő visszásságot – a fogvatartottnak az Intézetben történt ellátására figyelemmel – nem állapítottam meg.

A zárkakörletre történő belépéskor a személyi állomány tagjai maszkot viseltek, és kézfertőtlenítőt használtak. A fogvatartottak a körletre visszaérkezéskor fertőtlenítőszeres vízbe áztatták a kezüket.

A körletek padlózatának fertőtlenítő tisztítószerrel történő felmosására naponta háromszor, 8, 12, és 15 órákor került sor. A fogvatartottak a zárkák tisztítására súrolószert és mosogatószert kaptak. Az egyik fogvatartott beszámolója szerint a zárkában lévő 8 embernek a kapott tisztító- és tisztálkodási szer mennyiség nem elég, ezért a boltban vesznek szappant, tusfürdőt, felmosáshoz tisztítószeret. Az interneten rendelt csomagokban a hozzátartozóktól is szoktak kapni tisztálkodási szereket. A fogvatartottnak volt maszkjuk, de egyelőre nem volt szükség arra, hogy azt a zárkájukban feltegyék.

A munkát végző fogvatartottak naponta, akik nem dolgoznak, hetente 4 alkalommal fürödtek.

A higiénia érdekében az Intézetbe belépő fogvatartottak által használt fertőtlenítőszeres víz helyett célszerűbb lenne egyszer használatos kézfertőtlenítő szert használni, illetve ennek beszerzéséig a fertőtlenítőszeres vizet naponta legalább háromszor cserélni. Javaslom, hogy a fogvatartottak fertőtlenítő hatású felmosó szert is kapjanak a zárkájuk tisztításához. A személyes higiénia érdekében valamennyi fogvatartott számára indokolt lenne a napi zuhanyozást biztosítani.

2.4 Munkavégzés, oktatás

A 425 fogvatartott közül 295 az Intézetben gyártott védő ruházatok és maszkok előállításában vett részt, azonban az Intézeten kívüli munkavégzés átmenetileg szünetelt.

A dolgozó fogvatartottak munkavégzéskor maszkot és kesztyűt hordtak. Az egyik fogvatartott elmondása szerint a gyártósoron kb. két méter távolságra vannak egymástól. A munka átadása során a fogvatartottak testhőmérsékletét érintésmentesen módon ellenőrizték.

Többen költségvetési munkahelyen dolgoztak, az épület fenntartását szolgáló házi műhelyben, vagy a konyhán. Az egyik fogvatartott arról számolt be, hogy betegsége (epilepszia) miatt a varrodában terápiás munkáltatásban vesz részt napi négy órában. A keresete 11 ezer Ft. A maszkgyártásban részt vevő fogvatartott az Intézetben még nem kapott munkabért, de a korábbi fogvatartási helyén 60 ezer Ft volt a keresete.

A folyamatban lévő oktatásokat, képzéseket az Intézet távoktatás formájában biztosította. A (Húsvét hétfő miatt) 2020. április 14-e keddtől kezdődő munkahéten az Intézet a napirendje szerint kedden, szerdán és pénteken 15:00-17:00 óra között biztosított „D-suli” programot a digitális oktatás igénybevételére az Intézet H épületében lévő tanteremben.

Az egyik, oktatásban részt vevő fogvatartott, aki a látogatás idején a 9. és 10. osztályt végezte elmondta, hogy a tanár által tartott, személyes megjelenéssel járó tanórák nem voltak megtartva, de hetente több alkalommal kapott biológia, nyelvtan, és történelem tárgyakból feladatlapokat, amelyeket kitöltve átadott a reintegrációs nevelőnek. A feladatlapokat a reintegrációs tiszt az oktatási intézmény iránymutatásai alapján töltötte vissza az elektronikus felületre. A munkát nem végző fogvatartott a digitális tanrendben történő részvétele miatt havonta 12 ezer Ft körüli összegben ösztöndíjban részesült. A nem dolgozó fogvatartottak az M5 televíziós csatorna „Home School” című délelőtti oktatási műsorát is figyelemmel kísérték.

A járványügyi intézkedések korlátozták a fogvatartottak művelődéshez fűződő jogának érvényesülését, amely – a digitális tanulás lehetőségére és az írásbeli feladatok

folyamatosságára figyelemmel – az elérni kívánt céllal arányos volt. Az említett okból, alapvető joggal összefüggő visszásság nem történt.

2.5 Szabadidős tevékenység

A járványügyi intézkedések keretében a fogvatartottak napirendje is változott. A fogvatartottak napi egy órát tartózkodhattak szabad levegőn, a sétaudvaron. A húsvéti ünnepek alatt a fogvatartottak szabad levegőn tartózkodásának időtartamát napi 1,5 órára emelték. Az udvaron tartózkodó fogvatartottak létszámát úgy határozták meg, hogy 1,5 m távolságot tudjanak tartani egymás között. A nagy udvaron 30 személy, a kis udvaron 3 személy tartózkodhatott egyszerre. A szabad levegőn tartózkodás alatt a fogvatartottak sportolhattak is. Délutánonként napozásra is volt lehetőség.

Több fogvatartott azt mondta, hogy nem szokott élni a séta lehetőségével. Ennek okaként részben a vírustól való félelmet, részben fáradtságot említettek. Volt olyan fogvatartott, aki csak akkor hagyta el a zárkáját, amikor telefonálni ment (a falra rögzített, vonalas készüléket szokta használni).

A heti program szerint a testedzés lehetősége minden nap délelőtt 9:00-12:00 és délután 15:00-17:00 (vagy 18:00) óra között volt biztosítva a fogvatartottak számára. Az Intézet a fogvatartottak egyéni kérelme alapján a kondicionáló terem térítésmentes használatát oly módon tette lehetővé, hogy a helyiségben egyszerre 5 személy tartózkodhatott, és a sporteszközöket minden használat után fertőtlenítették. Igény szerint az alagsorban, a heti programban kijelölt napon pingpongozni is lehetett.

A fogvatartottak tájékoztatását és szórakoztatását zárláncú televízió- és rádiócsatorna szolgálta, ahol kisfilmeket és hanganyagokat, a fogvatartottaknak szóló filmeket játszottak le. A járványügyi helyzetre vonatkozóan az Intézet által készített intézkedési terv szerint valamennyi zárkában, beleértve a 14 napos elkülönítésre szolgálókat is lennie kell televíziókészüléknek. A meghallgatott fogvatartottak rendszeresen néznek tévét. Többben úgy nyilatkoztak, hogy a híreket szokták figyelni, mert az Intézetben kapott tájékoztatás mellett ily módon is tájékozódtak a járványhelyzetről.

A Húsvéti hétvégi programban és a nem ünnepi hét pénteki napján szerepelt az egyéni vallásgyakorlás lehetősége is. Az egyik fogvatartott korábban rendszeresen járt a kápolnába imádkozni, és a közös imádkozásokon is részt vett. Elmondása szerint a kápolnát a járvány miatt lezárták, ezért most a zárkájában imádkozik.

A heti program szerint a zárkákban társasjáték, sakk, kártya, és különböző kreatív tevékenységek (rajz, festés) lehetősége is biztosított a fogvatartottak számára. Volt olyan fogvatartott, aki keresztrejtvényt fejtett, más a hozzátartozóitól kapott könyveket olvasta. Az Intézet könyvtára zárva tartott, de a fogvatartottak egyénileg innen is kérhettek könyveket.

Az Intézet járványhelyzetre kidolgozott intézkedési terve külön rendelkezett az időskorú, és egészségügyi vagy mentális helyzete miatt veszélyeztetett fogvatartottakról, az ő elhelyezésüket, mozgatásukat külön figyelemmel kell kísérni, és a többi fogvatartottól elkülönítetten kell végrehajtani. Az intézkedési terv elrendelte, hogy a fogvatartottak hangulatát folyamatosan figyelni kell, és a krízis helyzetek megelőzése érdekében a szakpszichológusokra nagyobb szerep hárul. A megkérdezett fogvatartottak megerősítették, hogy a pszichológus elérhető számukra, és ha valamilyen problémájuk volt, általában tudott segíteni. A fogvatartottak hangulatát a reintegrációs tisztek is figyelték, és probléma észlelése esetén kezdeményezték a kapcsolatfelvételt a pszichológussal.

A vizsgálat a szabadidős tevékenységek tekintetében alapvető joggal összefüggő visszásságot nem észlelt.

2.6 Kapcsolattartás

A fogvatartottak igazságügyi és a rendvédelmi szervek általi meghallgatása előre egyeztetett időpontban, a távkihallgató helyiségben elhelyezett távmeghallgató készülék útján történik.

A jogi képviselők beléphetnek az Intézetbe, de a vezetőség felhívta a védők figyelmét, hogy lehetőség szerint interneten keresztül – földszinten található, hangszigetelt szobában lévő számítástechnikai eszközök segítségével – Skype útján lépjenek kapcsolatba a fogvatartottal. A fogvatartottak telefonon vagy írásban is tudták tartani a kapcsolatot a jogi képviselőjükkel. Az egyik fogvatartott megerősítette, hogy az ügyvédjével telefonon korlátlanul kommunikálhatott.

A veszélyhelyzettel összefüggő szabályokról szóló kormányrendelet felhatalmazása alapján az Intézetben a látogatási tilalom volt érvényben. A fogvatartottak havonta két alkalommal webshop felületen rendelt csomagot kaphattak.

A látogatások elmaradásának kompenzálásaként a fogvatartottak kapcsolattartási lehetőségének elősegítése érdekében az egyes végrehajtási fokozatokon és rezsimkategóriákon belül a fogvatartottak részére meghatározott telefonálási időtartam 15 perccel hosszabb lett. A fali készülék használata esetén 3x5 perc többlet beszélgetési idő járt. A meghallgatott fogvatartottak valamennyien úgy nyilatkoztak, hogy a plusz időtartamú telefonálási lehetőséget – hetente több részletben – szokták kihasználni. Azok a fogvatartottak, akik nem rendelkeztek mobiltelefon-készülékkel, havi 3x5 perc időtartamban a büntetés-végrehajtási szervezet költségére tudtak telefonálni. Figyelemmel azonban arra, hogy a fogvatartottak többsége dolgozott, a vezetőség tájékoztatása szerint ilyen kérelem benyújtása nem volt jellemző az Intézetben, mert a fogvatartottak fedezni tudták a telefonálás költségét.

A fogvatartottak a hozzátartozóikkal Skype útján is tarthatták a kapcsolatot, hetente 30 perc időkeretben. A Skype-on történő kapcsolattartást a büntetés-végrehajtás kifejezetten támogatta, és a használatát tájékoztató anyagokkal népszerűsítette a fogvatartottak és hozzátartozóik körében. A hozzátartozóknak egy nyomtatvány kitöltésével meg kellett adniuk a személyes adataikat, amelyeket az Intézet a Skype beszélgetés kezdetén ellenőrzött (a hívás kezdeményezésekor a hozzátartozó a személyi igazolvány számmal azonosította magát). A vezetőség szerint a Skype kapcsolatfelvétel sok esetben a hozzátartozókon múlik, akiknek rendelkezniük kell legalább egy, a beszélgetés lebonyolítására alkalmas telefonkészülékkel. A fogvatartottak kapcsolattartás céljára a távmeghallgatóban és a nevelői irodában lévő összesen 4 db laptopot használhatták.

A vezetőség tájékoztatása szerint a fogvatartottak megközelítőleg fele élt a Skype lehetőségével. A meghallgatott fogvatartottak között volt, aki úgy nyilatkozott, hogy bár kérdezték, hogy szeretne-e a Skype útján is kommunikálni, ő ezt annak ellenére sem kérte, hogy a hozzátartozói a szükséges eszközzel rendelkeznek. A megszokott telefonálási lehetőség elegendő volt számára. Egy fiatal fogvatartott minden héten 30 percet az internet útján beszélt az édesanyjával, és más fogvatartottak is elmondták, hogy ily módon is tartják a kapcsolatot a családtagjaikkal. Volt olyan fogvatartott is, aki a hozzátartozók által kitöltendő adatlap visszaküldését várta.

A fogvatartottak küldhettek és fogadhattak leveleket. Több fogvatartott is beszámolt róla, hogy rendszeresen levelezik a családtagjaival, hetente többször (3-4 alkalommal) ír nekik. Az Intézet a beérkező leveleket elkülöníti, és a felületükön esetleg megtelepedett vírusok elpusztulása érdekében 40 órára visszatartja.

A látogatási tilalom korlátozza a fogvatartottaknak magán- és családi életéhez, kapcsolattartáshoz fűződő jogának gyakorlását, amelyet az Intézet a telefonálás időtartamának meghosszabbítása és az internetes kommunikációs csatornák útján

ellensúlyoz. A vizsgálat a fogvatartottak magán- és családi életéhez, kapcsolattartáshoz fűződő alapvető jogával összefüggő visszásságot nem állapított meg.

2.7 A járványügyi helyzettel kapcsolatos tájékoztatások, megelőzés

Valamennyi meghallgatott fogvatartott úgy nyilatkozott, hogy a járványhelyzetről és az ahhoz kapcsolódó fertőzésveszélyről, a védekezés szükségességéről részletes tájékoztatást kapott. A vezetőség egy tájékoztató előadást tartott a földszinten, ahol zárkánként egy-egy „zárkafelelős” vett részt. Az egyik fogvatartott beszámolója szerint „itt elmondták, hogy hogyan fog hatni ránk a járványhelyzet, és miben tudnak segíteni”. A fogvatartottak a szóbeli információkon túl írásos tájékoztatót is kaptak, amelyeket folyamatosan frissítenek, és a faliújságokon is hozzáférhetővé tesznek. A hozzátartozóknak szóló tájékoztatót is a fogvatartottak kapták meg. A fogvatartottak megerősítették, hogy ezt a tájékoztatót eljuttatták a hozzátartozóiknak. Volt, aki levélben elküldte a tájékoztatót, más telefonon mondta el a családtagjainak a legfontosabb információkat, és kérte őket arra, hogy ne jöjjenek látogatni. Volt olyan fogvatartott, aki már a tilalom elrendelését megelőzően kérte a 60 éven felüli édesanyját, hogy ne jöjjön az Intézetbe. A meghallgatott fogvatartottak egyértelműen tisztában voltak azzal, hogy a járványhelyzetben bevezetett új intézkedések és korlátozások az ő, és a hozzátartozóik vírusfertőzéstől való védelmét szolgálták.

Az Intézet minden szükséges intézkedést megtett annak érdekében, hogy megelőzze a koronavírus bejutását az Intézet falai mögé. Az Intézetbe érkező személyzet a kapuban kézfertőtlenítőt használt, és a beérkezését követően átöltözött a csak az Intézetben használt egyenruhába, ill. az egészségügyi dolgozók fehér munkaruhába. A fogvatartottakkal közvetlen kapcsolatba kerülő személyi állomány maszkot viselt.

A vezetőség elmondása szerint a személyzet egy tagja esetében kellett óvintézkedést alkalmazni, ő 14 napig otthon maradt, mert az egyik hozzátartozója külföldről érkezett haza. A két hét eseménytelenül telt el, a fertőzés tünetei nem jelentkeztek. Az ápolónő elmondása szerint a látogatás napján a személyi állomány egyik tagja lázas betegséget jelentett, és nem ment be dolgozni.

Az Intézet a tényleges járványhelyzet vagy a járványügyi zárlat elrendelése esetére külön intézkedési tervvel rendelkezik.

A fogvatartottak többsége úgy nyilatkozott, hogy a járvány szempontjából biztonságban érzik magukat, és többnyire úgy érezték, hogy jobban védettek, mint a családtagjaik. Volt, akit teljesen megnyugtatott, hogy ha megfogja a korlátot, akkor a zárkájába visszatérve azonnal kezet mosott. Más fogvatartott el sem hagyta a zárkáját. Volt azonban olyan fogvatartott is, aki azt mondta, tisztában van vele, hogy ezen a betegségen át kell esnie, és mivel korábban volt már a tüdejével problémája, úgy gondolta, tudja, hogy mi vár majd rá.

A fogvatartottak tájékoztatása és a járványhelyzet megelőzése tekintetében a látogató csoport alapvető joggal összefüggő visszásságot nem tapasztalt.

3 Összefoglalás

A veszélyhelyzetről szóló kormányrendelet alapján tett intézkedések, a látogatási tilalom bevezetése, az oktatás keretében tartott tanórák elmaradása, a programok átalakulása érintették a fogvatartottak kapcsolattartáshoz és oktatáshoz, művelődéshez való jogát. E korlátozások mellett az Intézet hangsúlyt fektetett arra, hogy – a korlátozások szükségességének a fogvatartottak számára történő elmagyarázása mellett – változatos programok biztosításával, a testedzés széles körben lehetővé tételével, az internetes kommunikáció igénybevételének ösztönzésével és a lehetséges telefonálási idő megnövelésével – a fogvatartottak számára kompenzációt nyújtson. Mindezek miatt a járványhelyzetre tekintettel fennállt szükséges és arányos korlátozások alapvető

joggal összefüggő visszásságot nem okoztak. Az Intézet munkatársai a fogvatartottak hangulatát folyamatosan figyelemmel kísérték, szükség esetén a pszichológus segítsége is elérhető volt.

A meghallgatott fogvatartottak valamennyien tisztában voltak a járványhelyzettel, a megelőzés fontosságával, és többnyire féltették a hozzátartozóikat.

Az Intézet által tett óvintézkedések, az intézkedési tervben előírt rendelkezések a járványhelyzet épületen belüli megelőzésére betartásra kerültek. Abban az esetben, ha a vírus távol tartása az Intézettől minden óvintézkedés ellenére nem lenne sikeres, egy újabb forgatókönyv léphet életbe. A vírushelyzetben alkalmazandó hatékonysága ennek a látogatásnak a keretében nem volt vizsgálható.

4 Ajánlások, javaslatok

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajb. 32. § (1) bekezdése alapján felkérem

az Intézet parancsnokát, hogy

- 1. a fogvatartottak számára az Intézetbe történő belépéskor a közös használatú fertőtlenítőszeres víz helyett lehetőség szerint egyszer használatos kézfertőtlenítőt biztosítson;**
- 2. a fogvatartottak számára a zárka padlózatának felmosásakor minden alkalommal egy adag fertőtlenítő hatású tisztítószerrel biztosítson;**
- 3. valamennyi fogvatartott számára biztosítson lehetőséget a napi zuhanyzásra.**

Budapest, 2020. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

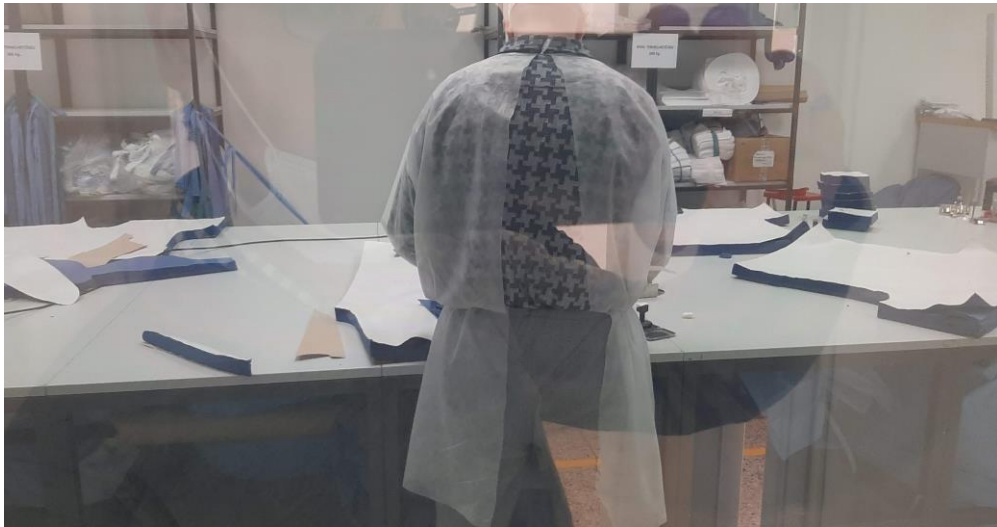
Melléklet

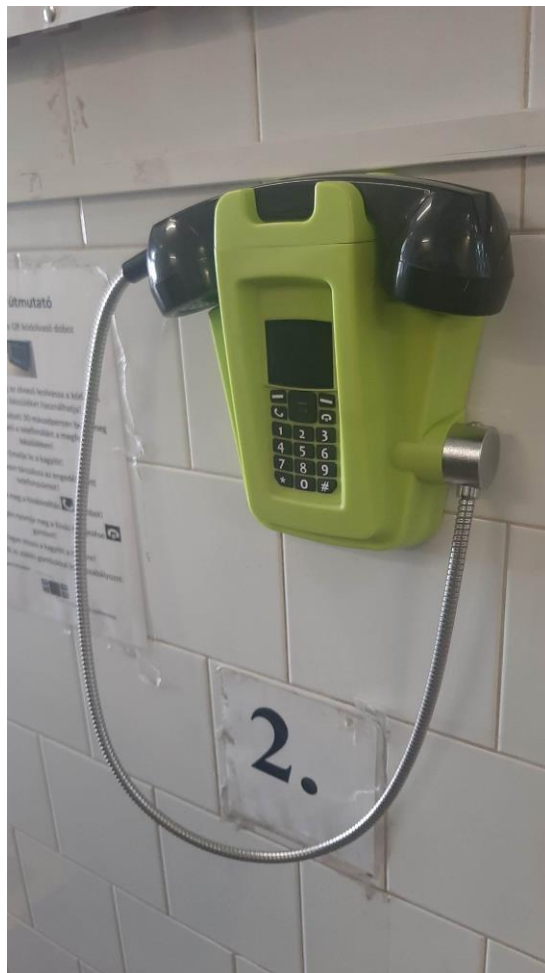
1. számú kép: a fogvatartottak kézmosására használt fertőtlenítőszeres víz

2. számú kép: Kézfertőtlenítő és szájmászk a személyzet részére

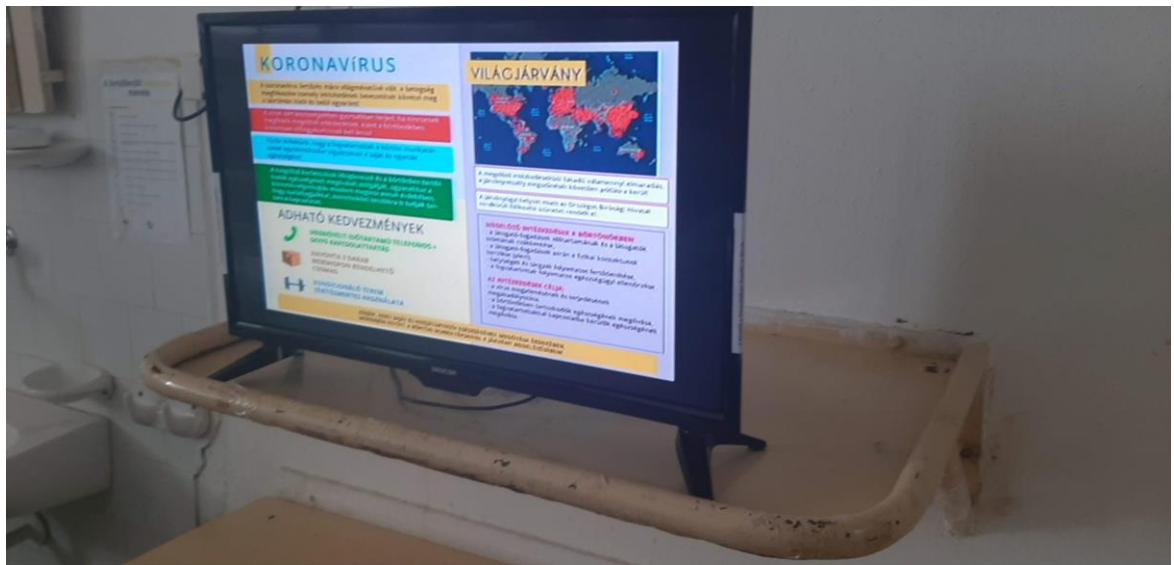
3. számú kép: Munkavégzés

4. számú kép: Fali telefon

5.számú kép: Faliújság

6.számú kép: Televíziós csatorna a zárkában